Oświadczenie złożone
przez senatorów
Joannę Sekułę, Agnieszkę Kołacz-Leszczyńską
i Waldemara Witkowskiego
na 68. posiedzeniu Senatu
w dniu 6 listopada 2026 r.

Oświadczenie skierowane do wiceprezesa Rady Ministrów, ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego oraz do minister edukacji Barbary Nowackiej

Zwracamy się z postulatem rozpoczęcia prac analitycznych i dyplomatycznych zmierzających do wypracowania międzynarodowych rozwiązań, które pozwolą na bardziej sprawiedliwe rozłożenie kosztów funkcjonowania gmin przygranicznych, w szczególności tych, których mieszkańcy na co dzień pracują na terenie Republiki Federalnej Niemiec lub Republiki Czeskiej, ale potem powracają do Polski i tutaj prowadzą swoje życie rodzinne i społeczne.

Problem ten coraz wyraźniej sygnalizują przedstawiciele samorządów położonych wzdłuż granicy Polski Zachodniej i Południowej. Nie jest to wyłącznie kwestia lokalnych budżetów. To problem wynikający ze specyfiki współczesnego rynku pracy, mobilności mieszkańców oraz funkcjonowania obszarów przygranicznych w ramach Unii Europejskiej. Mieszkańcy tych gmin często podejmują zatrudnienie po drugiej stronie granicy i tam wykonują swoją pracę, zgodnie z obowiązującymi przepisami podatkowymi odprowadzają należne podatki, jednak ich codzienne potrzeby pozostają związane z polskim samorządem. To tutaj mieszkają, wychowują dzieci, korzystają z infrastruktury drogowej, edukacji, usług komunalnych, transportu, obiektów publicznych i całego zaplecza społecznego. To polskie gminy ponoszą koszty utrzymania szkół i przedszkoli, remontów dróg, oświetlenia, gospodarki komunalnej, infrastruktury społecznej oraz bieżącego funkcjonowania administracji samorządowej.

Powstaje zatem uzasadnione pytanie o równowagę finansową i sprawiedliwy podział odpowiedzialności za mieszkańców, których aktywność zawodowa wykracza poza granice państwa, ale których potrzeby i codzienne życie nadal są finansowane i zabezpieczane przez polskie samorządy. Nie możemy oczekiwać od gmin przygranicznych, że będą samodzielnie ponosiły wszystkie konsekwencje finansowe ponadgranicznej mobilności zawodowej. Samorządy te realizują zadania publiczne na rzecz swoich mieszkańców niezależnie od tego, po której stronie granicy znajdują się miejsca pracy. Dlatego uważamy za konieczne rozpoczęcie rozmów z rządami Niemiec i Czech w sprawie wypracowania mechanizmu współuczestniczenia tych państw w finansowaniu wybranych zadań publicznych realizowanych przez polskie gminy przygraniczne.

Bardzo prosimy Państwa Ministrów o to, by przygotować analizy finansowe pokazujące rzeczywiste obciążenie budżetów gmin przygranicznych związane z obsługą mieszkańców zatrudnionych w państwach sąsiednich.

Prosimy także o rozpoczęcie rozmów bilateralnych z Niemcami i Czechami w sprawie możliwości zawarcia odpowiednich porozumień międzynarodowych, międzyrządowych lub umów międzynarodowych ustanawiających mechanizm współfinansowania wybranych zadań publicznych.

Prosimy również o to, by wypracować model rekompensat lub wspólnych funduszy, z których środki mogłyby trafiać do samorządów proporcjonalnie do skali obciążeń wynikających z transgranicznego zatrudnienia ich mieszkańców.

Myślimy także o tym, by uwzględnić w szczególności koszty związane z funkcjonowaniem oświaty, utrzymaniem infrastruktury drogowej, transportem publicznym i usługami komunalnymi.

Prosimy także, by włączyć w pracę przedstawicieli samorządów przygranicznych, którzy najlepiej znają skalę problemu i jego bezpośrednie konsekwencje dla lokalnych społeczności. Podkreślamy – i to jest bardzo ważne – że nie chodzi nam o kwestionowanie prawa do podejmowania pracy w innym państwie ani o zmianę zasad opodatkowania dochodów wynikających z obowiązujących umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Prosimy o to, byśmy znaleźli nowoczesne rozwiązanie, które uwzględni rzeczywiste skutki gospodarcze i społeczne transgranicznego zatrudnienia. Według naszej wspólnej oceny należy również przeanalizować możliwość wykorzystania istniejących instrumentów współpracy europejskiej i regionalnej oraz doświadczeń innych państw w zakresie finansowania usług publicznych na obszarach przygranicznych.

Zwracamy się zatem do obu resortów o podjęcie wspólnych działań, przygotowanie stanowiska w tej sprawie oraz rozpoczęcie dialogu z partnerami niemieckimi i czeskimi.

Nasze oświadczenie wynika z tematu i wniosków, które pojawiły się podczas niedawnego posiedzenia Komisji Edukacji. Właśnie w tej sprawie debatowaliśmy ze starostami, burmistrzami i wójtami gmin przygranicznych, którzy zgłaszali te problemy.

A myśl o tym, by to były umowy międzynarodowe, wynika z tego, że Polska ma już takie umowy i możemy skorzystać właśnie z tych już istniejących, kontynuować to w tych umowach z Niemcami i Czechami.

Bardzo prosimy Państwa Ministrów o to, by pochylić się nad tym problemem. Wiemy, że to nie będzie od razu, że pewnie będzie to wymagało wielomiesięcznych, być może wieloletnich działań. Ale jeśli ich nie rozpoczniemy, to nigdy to się nie stanie.

Joanna Sekuła
Agnieszka Kołacz-Leszczyńska
Waldemar Witkowski